

ŠIBENIK – SRCE DALMACIJE

Lucija Baljkas, Šibenik

Dragi Matkači, upoznajte prekrasni, najstariji hrvatski grad na Jadranskom moru, koji će vam jednim pogledom oduzeti dah!

Šibenik je jedinstveni grad koji tijekom godine posjeti mnoštvo ljudi, diveći mu se. Da je tako, uvjerite se i sami.

Sagrađen je kao plemenska kula koja je trebala kontrolirati i braniti šibenski zaljev od vojnih napada. Prvi put spominje se u ispravi hrvatskoga kralja Petra Krešimira IV. iz 1066. godine, zbog čega je danas i poznat kao Krešimirov grad. Status slobodnoga grada dobio je stotinjak godina kasnije kada je utemeljena šibenska biskupija.

Dugi niz godina Šibenik je postojao samo kao utvrda, pa su se gradska komuna i vlasti uvelike brinule o obrambenom sustavu grada podizanjem i održavanjem kula, tvrđava i gradskih bedema. Grad je okružen tvrđavama koje su stoljećima prije služile za obranu te su i danas simbol njegove nepokorenosti. To su tvrđava svetog Mihovila (narodu poznata kao sv. Ana), tvrđava sv. Nikole sagrađena na ulazu u kanal sv. Ante, tvrđava sv. Ivana i tvrđava Barone (Šubićevac).

ZADATAK. Površina Šibenika je 129 km², a površina Hrvatske iznosi 89 738 km². Koliko postotaka ukupne površine Hrvatske pripada Šibeniku? Površina Šibensko-kninske županije iznosi 2984 km². Koliko postotaka ukupne površine Šibensko-kninske županije pripada Šibeniku? Šibensko-kninska županija ima 109 375 stanovnika. Kolika je prosječna gustoća naseljenosti Šibensko-kninske županije?

Odakle početi nabrajati ljepote grada Šibenika?

Šibenik je zanimljiv zbog svojih neobičnih ulica, drevnih kuća, čvrstih bedema, strmih litica, ponosnih palača, „tisnih“ kala, tvrđava, kupola, zadivljujućih trgova i čudesnih krovova. Ovaj drevni grad opasan snažnim zidinama diže se od mora prema brijegu amfiteatarski, s tri ponosne tvrđave u zaleđu. Grijan suncem i umivan morem, predstavlja jedinstvenu sliku na Jadranu.

Najznačajniji spomenik kulture ovoga grada šibenska je katedrala sv. Jakova, djelo velikih graditelja i kipara Jurja Dalmatinca i Nikole Firentinca, sagrađena u 15. i 16. st. Zajedništvo puka, svećenstva i umjetnika upregnulo je cjelokupne duhovne snage i ekonomske mogućnosti u gradnju katedrale kao hrama Božjega, biskupske crkve, ali i kao simbola jedne zrele i razvijene sredine.

Katedrala sv. Jakova

Spomenik Jurju Dalmatincu

Katedrala sv. Jakova, jedina građevina u Europi sagrađena bez korištenja vezivne žbuke i drvenih konstruktivnih elemenata, građena isključivo od običnog bijelog kamena i mramora, nezaobilazna je svakome prolazniku. Gradnja šibenske katedrale bila je iznimno teška. Masivno i veliko kamenje podizalo se pomoću konopa i kolotura, a gradnju su dodatno otežavali teški uvjeti života u gradu, odnosno kuga koja je tada harala.

Šibenska je katedrala trobrodna bazilika duljine 38 metara, a širine 14 metara. Srednja lađa visoka je 19 metara, a kupola 32 metra.

Njezinu posebnost čini niz kamenih glava, odnosno 3 lavlje glave i 71 ljudska. Tako je nezaboravni genij Jurja Dalmatinca ovjekovječio ljude svoga vremena, koji su s raznih strana dolazili u Šibenik, majstorski ocrtavši njihova raspoloženja, vrline i mane, plemenitost i mržnju. Šibenska katedrala uvrštena je 2000. godine na listu svjetske baštine UNESCO-a.

ZADATAK. Radeći sam, kipar Juraj Dalmatinac može isklesati tri ljudske glave za 12 dana. Ako mu u klesanju pomogne njegov suradnik, kipar Andrija Aleši, tri ljudske glave isklesat će zajedno za 8 dana. Za koliko bi dana tri ljudske glave isklesao sam Andrija Aleši?

Nasuprot znamenitoj katedrali sv. Jakova smjestio se najugledniji civilni objekt srednjovjekovnog Šibenika - vijećnica, koju mnogi danas smatraju jednom od najljepših gradskih vijećnica uopće. Građena je u prvoj polovici 16. stoljeća, u stilu visoke renesanse, a odlikuje se izrazitom skladnošću.

Gradska vijećnica

Stari su Šibenčani u srednjem vijeku, zbog brojnih vojnih opsada i sušnih razdoblja, sagradili „četiri bunara“. I tu je svoje umijeće gradnje iskazao spomenuti arhitekt, graditelj i kipar Juraj Dalmatinac.

Trg četiri bunara

Ljetna pozornica
Međunarodnog dječjeg
festivala

ZADATAK. Kada je započela gradnja četiriju bunara ako znamo da je godina gradnje četveroznamenkasti broj, znamenka stotica i desetica je jednaka, zbroj svih znamenaka je 15, a zbroj znamenke tisućice i jedinice je broj koji je djeljiv samo brojem 1 i brojem 7?

Danas je ovaj povijesni lokalitet obnovljen i predstavlja gradsku pozornicu pogodnu za održavanje brojnih manifestacija, festivala i koncerata.

Na Trgu Republike Hrvatske, između dviju ljepotica - katedrale sv. Jakova i gradske vijećnice, svakog se ljeta, sredinom lipnja, smjesti pozornica jedne jedinstvene hrvatske kulturne manifestacije, Međunarodnog dječjeg festivala. To je svojevrsni zaštitni znak grada Šibenika, drag svoj djeci svijeta. Prvi put održan je 1958. godine, a traje sve do danas.

ZADATAK. Gledalište ljetne pozornice Međunarodnog dječjeg festivala ima 14 redova i u svakom redu 32 sjedala. Cijena ulaznice za predstavu „Alan Ford” je 25 kuna za odrasle i 20 kuna za djecu. Prodane su tri četvrtine ulaznica, a zarada je 7375 kuna. Koliko je prodano ulaznica za djecu, a koliko za odrasle?

U povijesnu gradsku jezgru Šibenika pristup je moguć sa svih strana. Glavni je s Poljane, koja ima značenje središnjeg prostora današnje urbanosti grada Šibenika. Na njezinoj jugozapadnoj strani nalazi se ulaz u staru jezgru grada gdje su do 1864. godine stajala glavna kopnena gradska vrata. S lijeve strane ulaza su ostaci gradskog bedema, s gotičkom skulpturom gradskog zaštitnika sv. Mihovila, a s desne strane ulaza je zgrada kazališta.

Osim ljepote samog grada Šibenika, ne smijemo zaboraviti njegovu raskošnu obalu i prelijepu okolinu. U neposrednoj blizini grada nalaze se i dva nacionalna parka poznata u svijetu.

Kornatski arhipelag raskošan je i jedinstven u svojoj ljepoti. To je otočje na kojemu se doživljava iskonska snaga prirode. Nigdje nema toliko hridi, rtova, otoka i otočića, uvala, zatona i uvalica kao na Kornatima.

ZADATAK. Arhipelag Kornati prostire se na 300 km² i ima 148 otoka ukupne površine 62 km². Kolika je ukupna površina Kornata, a kolika je prosječna površina svakog otoka?

NP Kornati

Murter

Riba palamida

Riba hama

More oko Kornatskih otoka poznato je lovište riba. Tako se mnogi otočani svakodnevno opskrbljuju ribom.

ZADATAK. Barba Šime s otoka Murtera, u blizini Kornatskog otočja, jednog jutra ulovio je nekoliko palamida za ručak i jednu veliku ribu hamu. Njegova žena Mara dočekala ga je na obali i upitala koliko je palamida ulovio te koliko je teška riba hama.

Barba Šime je svojoj Mari domišljato odgovorio: „Ulovio sam dvoznamenkasti prosti broj palamida. Znamenka desetica toga broja manja je od znamenke jedinica, a zbroj znamenaka je 4.” Barba Šime je uz to poručio Mari da rep hame teži 1 kg, glava teži koliko rep i trećina trupa, a trup koliko glava i rep zajedno. Pomozite Mari da otkrije koliko je palamida Šime ulovio i koliko je teška riba hama.

U bezvodnom kršu probila je svoj put ljepotica rijeka Krka. Ta 75 kilometara duga rijeka utrla je put preko žednog tla stvarajući tepih od mahovine i algi preko kojega nesmetano teče.

U ljepoti krajolika nalaze se dva vrijedna sakralna objekta - Visovački samostan na malom otočiću i Arandelovački manastir na Krki. Dio toka Krke i područja kroz koja protječe zbog velike prirodne, znanstvene i kulturne vrijednosti 1985. godine proglašeni su nacionalnim parkom. Krka ima osam velikih slapova od kojih su dva najljepša Roški slap i Skradinski buk, oba unutar Nacionalnog parka Krka.

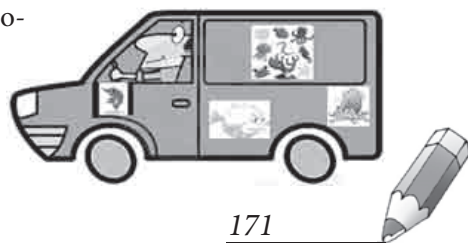
NP Krka

Šibenik je prvi grad na svijetu koji je bio osvjetljen električnom rasvjetom preko hidrocentrale sagrađene 1895. godine uz Skradinski buk na rijeci Krki. Ideju za izgradnju hidroelektrane imao je tadašnji gradonačelnik Ante Šupuk. Njegova je kuća bila prva privatna kuća s električnom rasvjetom.

Šibenik se nalazi između dvaju poznatih dalmatinskih gradova, Zadra i Splita. Ostala veća naseljena mjesta u neposrednoj blizini Šibenika su Vodice, Primošten, Skradin, Knin i Drniš.

ZADATAK. Šjor Stipe svaki tjedan iz Šibenika u Split prevozi svježu ribu i morske plodove. Svojim kamionom prijeđe put od 86 km za jedan sat i 10 minuta. Izračunaj brzinu šjor Stipinog kamiona, uz pretpostavku da put prelazi stalnom brzinom.

Ako kamion ima spremnik goriva koji šjoru Stipi omogućuje 5 sati neprekidne vožnje tom brzinom, koliki put može pri tome prijeći? Koliko bi vremena šjoru Stipi trebalo da prijeđe put od Šibenika do Vodica, duljine 11 km, uz pretpostavku da vozi stalnom brzinom?

U listopadu 1964. godine u gradu Šibeniku rodio se „košarkaški Mozart” koji je svoju igru pretvarao u umjetnost. Svi ga znate, a riječ je o jednom i neponovljivom Draženu Petroviću. Svoje sretno i bezbrižno djetinjstvo proveo je na Baldekinu, igrajući sa svojim bratom i prijateljima košarku. Svojom upornošću i talentom stekao je iznimno poštovanje svojih suigrača, trenera, mnogobrojnih navijača iz cijeloga svijeta. Spada u red najvećih hrvatskih sportaša svih vremena.

Spomenik Draženu Petroviću

Na Baldekinu, Draženu kvartu, napravljen je spomenik i košarkaško igralište njemu u čast.

ZADATAK. Košarkaški Mozart, Dražen Petrović, u prvenstvu Španjolske 1988./1989. godine odigrao je 36 utakmica. Tijekom te sezone postigao je 245 slobodnih bacanja od 281 pokušaja, 263 od 427 pokušaja dvice i 85 od 217 pokušaja trice. Koliki je bio Draženov postotak ubačaja iz slobodnih bacanja, koliki za dvice, a koliki za trice? Koliki je bio prosječan broj Draženovih koševa po utakmici u toj sezoni?

Osim košarkaškog Mozarta, spomenimo još neke poznate Šibenčane: Juraj Šižgorić – pjesnik, književnik i povjesničar, Ivan Lukačić – skladatelj koji nam je ostavio skladbe iznimne ljepote i velike umjetničke vrijednosti, Antun Vrančić – slavni diplomat i putopisac, Faust Vrančić – filozof, matematičar, glazbeni teoretičar i fizičar, Ivan Meštrović – najveći hrvatski kipar svjetskoga glasa, Božidar Petranović – književnik i pravnik, Jerolim Mileta – franjevac, doktor teologije, te šibenski biskup Srećko Badurina. Ne zaboravimo spomenuti poznate osobe „našega doba” kao što su pjevačka legenda Mate Mišo Kovač, univerzalni glazbenik i skladatelj Arsen Dedić, vrhunski pijanist Maksim Mrvica, holivudski glumac Goran Višnjić, glumac Špiro Guberina te veliki književnik Ivo Brešan.

U Šibeniku je zastupljena mediteranska kuhinja. Šibenska „pidoča” ili da-gnja svjetski je poznati gurmanski pojam. Pidoče u šibenskom akvatoriju, posebice na ušću rijeke Krke, rastu tri do pet puta brže nego bilo gdje u svijetu pa možemo reći da su biološko čudo Mediterana. One se najčešće pripremaju na buzaru, no šibenski ugostitelji često će ponuditi paštetu, juhu, salatu pa čak i kruh ili kolač od pidoča. Poznati i omiljeni gurmanski specijaliteti su i prstac¹, školjka koja živi u kamenu, domaći pršut, sir i maslinovo ulje.

ZADATAK. Baba Kata odlučila je za nedjeljni ručak napraviti dalmatinski brudet za svoju obitelj. Bredet je najomiljenije, a ujedno najstarije i najpoznatije dalmatinsko jelo. Za najbolji brudet potrebno je 500 grama oslića i 500 grama škarpine, 250 grama luka, 80 dekagrama pelata od rajčice, 80 mililitara maslinova ulja, 4 češnjaka, 2 žlice nasjeckanog peršinovog lista i 2 žličice šećera. To je recept za četiri osobe.

¹Danas je izlov prstaca zabranjen zbog uništavanja podmorja.

Pidoče na buzaru

No, baba Kata u hladnjaku ima samo 200 grama oslića i 200 grama škarpine. Koliko ostalih namirnica mora staviti da bi njezin brudet i dalje imao okus najboljega brudeta?

Na nedjeljni ručak kod babe Kate stižu više od 4 osobe. Stoga je baba u ribarnici kupila još $\frac{5}{4}$ kg oslića i $\frac{5}{4}$ kg škarpina. Koliku sada količinu ribe ima baba Kata? Koliko ostalih namirnica treba staviti da bi brudet i dalje imao okus najboljeg brudeta? Koliko članova obitelji stiže kod babe Kate ako ne računamo nju i dida Matu?

Grad Šibenik jedan je od rijetkih, ako ne i jedini grad na Jadranu koji do nedavno nije imao gradsku plažu. Otvaranjem plaže Banj s koje se pruža prekrasan pogled na staru jezgru grada vratilo se more Šibeniku i Šibenik moru.

Do Domovinskog rata grad Šibenik bio je vojni, lučki i industrijski grad koji su turisti malo posjećivali i ne znajući koliko je taj grad sa svojom okolicom lijep.

Šibenik, povijesni grad koji tajne prošlosti skriva u brojnim sakralnim i umjetničkim građevinama u kojima se još može osjetiti davni duh prošlosti, sa svojom obalom, nacionalnim parkovima i zidinama stare gradske jezgre okreće se turizmu pa mu tako svake godine sve više posjetitelja hrli i u njemu uživa.

Literatura:

1. Dražen Petrović, <http://www.drazenpetrovic.net/drazenhr.html>, 3.10.2013.
2. H. Matković, Šibenska županija, 1. izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 1995.
3. Katedrala sv. Jakova, http://www.skole.hr/ucenici/os_visi?news_id=294, 5.10.2013
4. Katedrala sv. Jakova, <http://www.sitiunescoadiatico.org/index.php?pg=1217>, 6.10.2013
5. Katedrala sv. Jakova, <http://www.croatia.ch/drustva/hkk/110823.php>, 11.10.2013
6. Međunarodni dječji festival, <http://www.mdf-sibenik.com/o-festivalu/>, 29.09.2013.
7. M. Zenić, Šibenska katedrala, Šibenska biskupija, Šibenik, 2003.
8. M. Zenić, *Stari Šibenik kalama, skalama i butama*, 2. izdanje, Algoritam, Zagreb, 2010.
9. R. Svedrec i sur., *Tajni zadatak 007, udžbenik sa zbirkom zadataka iz matematike za sedmi razred osnovne škole*, 2. izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2008.

